

วงศาวิทยาวัตกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษ

Genealogy of English Development Discourse

วิไลวรรณ วรรณโชติผาเวช ควินน์¹
Wilaiwan Wannachotphawet Quinn¹

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยที่ใช้เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวทางของมิเชล ฟูโกต์ เพื่อเผยให้เห็นปฏิบัติการของวาทกรรมการพัฒนาที่สร้างมายาคติให้น่าเชื่อว่า “การพัฒนาภาษาอังกฤษ” คือแนวทางแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะจะทำให้ผู้ใช้ภาษาอังกฤษสามารถนำไปพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศตามแนวคิดตะวันตกได้ รัฐไทยและคนไทยก็ติดกับดักการพัฒนาภายใต้กระบวนทัศน์แบบสมัยใหม่ ภายใต้วาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษนี้ มีการผูกโยง “ความด้อยทางภาษาอังกฤษ” กับลักษณะของ “ความด้อยพัฒนาของประชาชน เศรษฐกิจ และประเทศ” การแกะรอยแบบวงศาวิทยาเข้าไปสู่การรื้อสร้างชุดความคิดซึ่งตั้งอยู่บนญาณวิทยา (Epistemology) ซึ่งเป็นฐานที่ตั้งของ “อำนาจ” และ “ความรู้” แบบสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านตื่นจากภาพลวงตาของวาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษที่มีเงื่อนไขซ่อนอยู่

คำสำคัญ: การพัฒนาภาษาอังกฤษ, วาทกรรม, วงศาวิทยา

Abstract

This article is a qualitative research employing Michel Foucault's discourse analysis method. The purpose of this article is to illustrate the discursive practices of the development discourse which produces the myth of “English language development”. The myth, led by Western countries, instigated the belief that “English language development” is the way to improve people's quality of life, oneself, and the nations. Thai state and her people have been trapped within the modernism's curriculum development. Under the cover of the “English

¹ yingefl@gmail.com: โรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศเชียงใหม่ (ลานนา)/EFL Learning Centre

¹ wilaiwan_quinn@cmu.ac.th: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่/Faculty of Education, Chiang Mai University

language development” discourse, the “underdeveloped English language” and “underdeveloped civilians, economy, and countries” are noticeably perceived. The genealogy method helps to shake the readers from their sleep regarding English language development with some other clues hidden underneath.

Keywords: English language development, discourse, genealogy

บทนำ

วาทกรรม “การพัฒนา” ได้สร้างปริณิชนของความหมายที่ไม่ใช่เพียงแต่การทำให้เจริญ คลี่คลายไปในทางที่ดี ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543) และศรีชัย พรประชาธรรม (2547) ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนา” ว่าหมายถึง การหนีห่างจากสภาวะดั้งเดิมตามธรรมชาติ การทำให้ทันสมัย การทำให้เป็นสังคมเมือง การทำให้เป็นตะวันตก การเป็นมนุษย์ที่พัฒนามาก็คือการเป็นมนุษย์ที่หนีห่างจากมนุษย์ที่อยู่กับธรรมชาติอย่างดั้งเดิม เป็นมนุษย์ที่มีการศึกษาตามรอยตะวันตก มีระบบคิด ระบบการให้คุณค่าแบบสังคมตะวันตก เปลี่ยนจากมนุษย์ในภาวะธรรมชาติมาเป็นมนุษย์ที่เป็นพลเมืองของสังคมสมัยใหม่ ความหมายของ “การพัฒนา” ในความหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันถือเป็นประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา เมื่อประธานาธิบดีคนที่ 33 ของสหรัฐอเมริกา Harry Truman ได้ประกาศนโยบายของเขาในระหว่างการลงสมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี (American Perspectives Presidential Inaugurations) ไว้ว่า “We must embark on a bold new program for making the benefits of our scientific advances and industrial progress available for the improvement and growth of underdeveloped areas.” ความ “ด้อยพัฒนา” ที่ Truman ได้กำหนดขึ้น เป็นการสะท้อนถึงบริเวณที่คนอเมริกันสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นบริเวณที่ไม่เหมือนกับบริเวณที่ “พัฒนาแล้ว (Developed)” อย่างสหรัฐอเมริกา ความเกี่ยวข้องของรูปแบบต่างๆ ของอำนาจวาทกรรมการพัฒนาถูกสถาปนาขึ้นจากประเทศตะวันตก วิทยาการต่างๆ ของอำนาจ และมีกลยุทธ์ในการใช้อำนาจผ่านวาทกรรมนี้ จะได้มีการนำเสนอในส่วนต่อไปในบทความนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบค้นวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมการพัฒนาและวาทกรรมการศึกษาภาษาอังกฤษของประเทศตะวันตก
2. เพื่อวิเคราะห์และวิพากษ์เพื่อรื้อค้นเงื่อนไขของวาทกรรมการพัฒนาแบบตะวันตกที่มีต่อการศึกษาภาษาอังกฤษ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วงศาวททกรรมว่าด้วย “การพัฒนา”

วาทกรรมการพัฒนาในยุคแรกแบบตะวันตก เกิดขึ้นจากการจัดตั้งสถาบันต่างๆ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมพัฒนาให้กลายเป็นสิ่งที่ “ถูกต้อง” และมี “อำนาจ” การสถาปนาได้กระทำขึ้นผ่านการจัดตั้งโครงการที่มีการรับรองโดยอำนาจรัฐในโครงการ The United States Agency for International Development (USAID) จากการกระอวยประวัติความเป็นมาของ USAID (USAID, 2014, 10 23) เผยให้เห็นประเด็นสำคัญที่ USAID ต้องการขับเคลื่อน ซึ่งเรียกว่า Point Four Programs นั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ 2 เรื่อง ได้แก่

1. Creating markets for the United States by reducing poverty and increasing production in developing countries. (การสร้างตลาดสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการลดความยากจนและเพิ่มการผลิตในประเทศกำลังพัฒนา)

2. Diminishing the threat of communism by helping countries prosper under capitalism. (การลดภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์โดยการช่วยเหลือประเทศต่างๆ ให้เจริญภายใต้ลัทธิทุนนิยม)

เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสหรัฐอเมริกาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และความเจริญทางอุตสาหกรรม โดยการสร้างภาพมายาคติว่าเป็นการกระทำเพื่อช่วยให้พื้นที่ที่สหรัฐอเมริกาเรียกว่า “ด้อยพัฒนา” ดีขึ้น และทำให้พื้นที่ที่ด้อยพัฒนาดังกล่าวนั้นมีการเจริญเติบโตขึ้น USAID (2014, ออนไลน์: page Who We Are) ได้สร้างภาพเบื้องหน้าต่อประชาคมโลกโดยใช้เงินเพียงไม่ถึง 1% ของงบประมาณกลางสหรัฐ (Federal Budget) ในการทำโครงการไปยังประเทศที่ “ยังไม่พัฒนา” กว่าร้อยละหนึ่งในโครงการดังต่อไปนี้ คือ

- Promote broadly shared economic prosperity (การส่งเสริมการแบ่งปันความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง);
- Strengthen democracy and good governance (การสร้างความแข็งแกร่งให้กับประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล);
- Protect human rights (การปกป้องสิทธิมนุษยชน);
- Improve global health (การปรับปรุงสุขภาพทั่วโลก);
- Advance food security and agriculture (การสร้างความก้าวหน้าให้กับความมั่นคงทางอาหารและการเกษตร);
- Improve environmental sustainability (การปรับปรุงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม);
- Further education (การขยายการศึกษา);
- Help societies prevent and recover from conflicts; and (การช่วยเหลือสังคมโดยการป้องกันและฟื้นฟูจากความขัดแย้ง และ)
- Provide humanitarian assistance in the wake of natural and man-made disasters (ให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมกับผู้ประสบเหตุจากภัยธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์)

การสร้างตลาดเพื่อกระจายหรือขายทุกสิ่งที่สหรัฐอเมริกามี ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนถึงสินค้าอุตสาหกรรมต่างๆ ที่สหรัฐอเมริกาผลิตไปยังตลาดที่ยังไม่เคยมีสินค้าเหล่านี้ ซึ่งก็คือประเทศที่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับการประทับตราว่า “ด้อยพัฒนา” สินค้าหลักของสหรัฐอเมริกาคือสินค้าในกลุ่มที่ใช้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเป็นผู้ผลิตในกลุ่มอุตสาหกรรมในหลากหลายกลุ่ม

เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี อาทิ อุตสาหกรรมการผลิต Hardware และ Software ระบบคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ เช่น ไมโครซอฟท์ ไอบีเอ็ม หรือแอปเปิล เป็นต้น สำหรับรายได้ของสหรัฐอเมริกาในกลุ่มอุตสาหกรรมด้านอาหารนั้น สหรัฐอเมริกาเป็นผู้พัฒนาและผู้ปลูกหลักของอาหารที่ถูกดัดแปลงพันธุกรรมที่เป็นตัวแทนของครึ่งหนึ่งของพืชเทคโนโลยีชีวภาพของโลก แพรนไฮส์ธุรกิจอาหารที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก อาทิ McDonald หรือ Subway เป็นต้น รวมถึงอุตสาหกรรมเครื่องดื่ม อาทิ โคคา-โคล่า เป๊ปซี่ สตาร์บัคส์ ฯลฯ ในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน อาวุธ และนิวเคลียร์ สหรัฐอเมริกาสร้างรายได้มากมายมหาศาลเป็นอันดับต้นๆ ของโลก (วิกิพีเดีย, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลิตภัณฑ์เคมี ผลิตภัณฑ์ยา เป็นสาขาการผลิตของสหรัฐอเมริกาที่สร้างรายได้สูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังเป็นผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่อันดับสามของโลก และเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ที่สุดของโลกด้วย ที่สำคัญประเทศสหรัฐอเมริกายังครองอันดับหนึ่งของโลกของการเป็นผู้ผลิตพลังงานไฟฟ้าและนิวเคลียร์ และเป็นผู้ส่งออกอาวุธมากที่สุดในปี 2555 คือ 8,800 ล้านดอลลาร์ รัสเซีย 8,000 ล้าน จีน 1,800 ล้าน ยูเครน 1,300 ล้าน เยอรมนี 1,200 ล้าน ฝรั่งเศส 1,100 ล้าน อังกฤษ 900 ล้าน อิตาลี 800 ล้าน เนเธอร์แลนด์ 700 ล้าน สเปน 700 ล้าน ยังมีสงครามมากเท่าไร ธุรกิจอาวุธ ผลิตภัณฑ์เคมีและยา ก็มีรายรับเข้าประเทศมากเท่านั้น (บวร โทศรีแก้ว, 2556) ดังนั้นตลาดใหม่ๆ ที่จะรองรับสินค้าของสหรัฐอเมริกาก็จำเป็นต้องมีการสร้างกระแสด้านความต้องการผ่านวาทกรรมการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เสียก่อน เช่น การสร้างความต้องการอาวุธ ย่อมต้องเกิดจากการเกิดสงคราม เป็นต้น

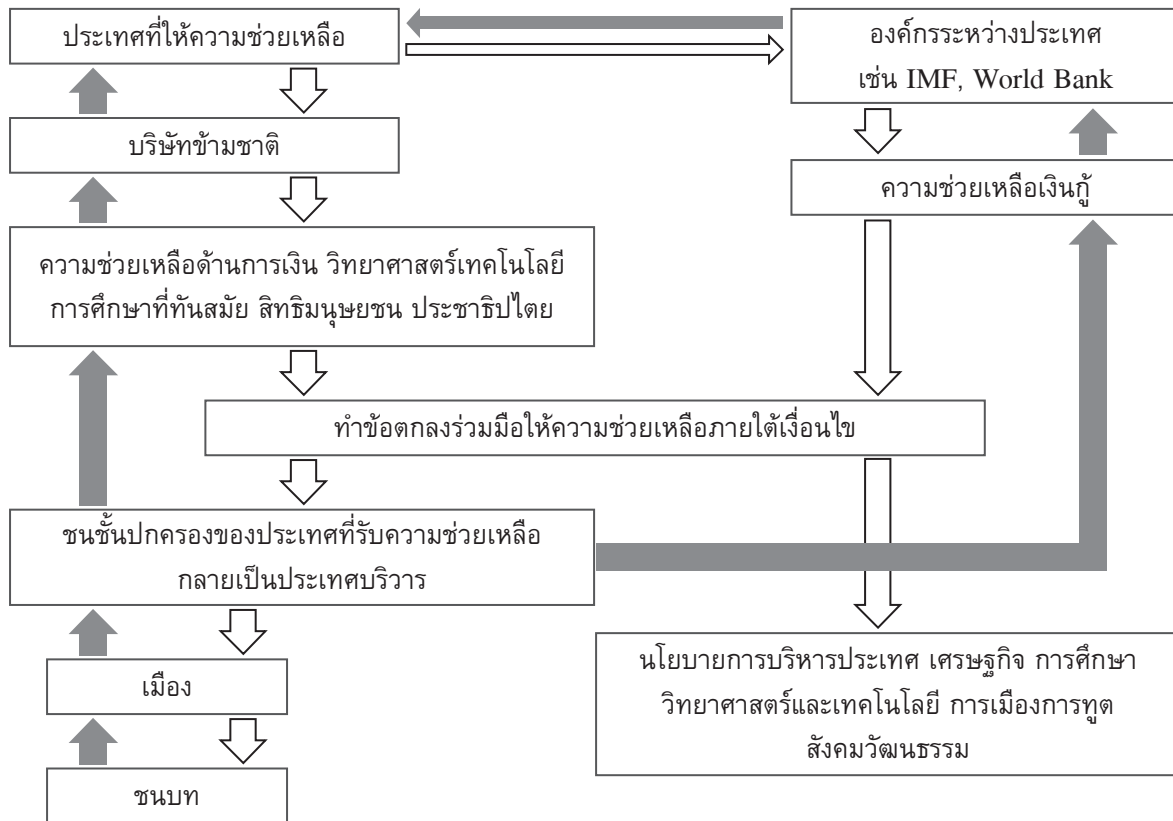
วาทกรรมการพัฒนาได้คืบคลานเข้าไปในกลุ่มประเทศยุโรปเป็นอันดับแรกเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ในปี ค.ศ. 1945 เลขาธิการรัฐ George C. Marshall (ปี ค.ศ. 1947-1949) ได้อนุมัติเงินกู้ยืมช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ในยุโรปด้วยจำนวนเงินมหาศาล มีการเรียกโครงการที่มีชื่อเสียงนี้ว่า “the Marshall Plan” โครงการนี้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมากในการทำให้ประเทศในทวีปยุโรปฟื้นตัวโดยที่สหรัฐอเมริกาเองก็เพิ่มพูนรายได้จากการให้กู้ยืมด้วยเช่นกัน สหรัฐอเมริกาจึงกลายเป็นประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินของโลก มีองค์กรในกำกับสหรัฐอเมริกาย่างธนาคารโลกและกองทุนหมุนเวียนระหว่างประเทศ อำนาจทางการเงินของสหรัฐอเมริกาผนวกกับการใช้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในด้านต่างๆ แผ่ขยายความทันสมัยสร้างความสะดวกสบายผนวกเข้ากับลัทธิทุนนิยม สอดแทรกไปกับลัทธิการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ทำให้เกิดมายาคติว่าประชาชนมีเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ผู้ตรงข้ามเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบกว่าคู่แข่ง ทำให้วาทกรรมพัฒนาถูกผูกเข้ากับความทันสมัย โดยมีหน่วยงานทางการศึกษาซึ่งเป็นตัวสร้าง “ความรู้” ในการก่อร่างสร้างวาทกรรมพัฒนาจาก 3 หน่วยงานหลัก ที่มีหน้าที่กลบเกลื่อนทำให้วาทกรรมพัฒนานี้แนบแน่นกับความทันสมัยนี้ดูเป็นกลาง ใส่ชื่อบริสุทธิ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยภาควิชาความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีนักสังคมวิทยาสำนักโครงสร้าง-หน้าที่นิยมเป็นผู้ควบคุม หน่วยงานที่ 2 คือ สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่มีการทำงานวิจัยให้กับคณะกรรมการการเมืองเปรียบเทียบระหว่างระบอบประชาธิปไตยกับระบอบอื่น และชี้ให้เห็นความดีความงามของประชาธิปไตย คล้องเกี่ยวกับการพัฒนาและความทันสมัย หน่วยงานที่ 3 คือ Massachusetts Institute of Technology (MIT) ที่ทำให้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขยายตัวไปอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง (McCarthy, 2007: 2-5, 9 อ้างใน สามชาย ศรีสันต์, 2014: 2) สำหรับประเทศสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ก็มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐบาลอังกฤษเรียกว่า Department for International Development (DfID) โดยมีภาพเบื้องหน้าของการมุ่งเข้าพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศด้อยพัฒนาในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศตามลัทธิทุนนิยมและทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) (Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011)

วาทกรรมการพัฒนาได้เข้าแทรกแซงประเทศที่ยังไม่ได้รับการนิยามว่า เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศด้อยพัฒนาก็ตาม ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543) ได้เสนอแนวคิดการรวมกลุ่มประเทศที่ได้รับการประทับตราว่าด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา เพื่อให้ง่ายต่องานเขียน จึงเรียกรวมกันว่า “ประเทศที่กำลังพัฒนา” เมื่อ “การพัฒนา” คือสิ่งที่พึงปรารถนา และ “ด้อยพัฒนา” คือ สิ่งที่ต้องการหลีกเลี่ยงและผลักไสให้ไกลห่าง การพัฒนาจึงเป็นเครื่องมือเปิดทางให้ประเทศตะวันตกประกาศตน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และประทับตราความด้อยพัฒนาให้กับประเทศอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา เข้าแทรกแซงกิจการต่างๆ ของประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย เพื่อเข้าควบคุม ครอบงำ และแผ่ขยายฐาน อำนาจของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระบบทุนนิยมภายใต้ปีกของระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตย และทำให้ผู้ที่มีการศึกษาซึ่งจบการศึกษาจากตะวันตกนากลับไปขยายผลในประเทศที่กำลัง พัฒนาของตนให้เป็นเหมือนที่ตะวันตกเป็น กินแบบที่ตะวันตกกิน ใช้ของแบบที่ตะวันตกใช้ เรียนแบบที่ ตะวันตกเรียน สอนแบบที่ตะวันตกสอน กลไกนี้ไหลลื่นนำไปสู่ทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency Theory) และความสัมพันธ์เชิงพึ่งพา ตามแผนผังที่ 2 ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. มีการแลกเปลี่ยนไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ประเทศที่รับความช่วยเหลือกลายเป็น “ประเทศบริวาร” ที่ต้องพึ่งพาประเทศแม่ที่ให้ความช่วยเหลือ และอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ
2. ชนชั้นผู้ปกครองในประเทศบริวารร่วมมือกับเมืองแม่เอาเปรียบผู้ยากไร้ของประเทศบริวาร
3. การแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นยิ่งพัฒนาแบบพึ่งพามากเท่าไร ก็นำไปสู่ การด้อยพัฒนาของประเทศบริวารมากเท่านั้น (วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2014: 9)

เมื่อวาทกรรมการพัฒนาโดยการสร้างความทันสมัยจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามแบบตะวันตก หาได้สร้างความเท่าเทียมและกำจัดความยากจนลงไม่ วาทกรรมการพัฒนา การทำให้ทันสมัยแบบตะวันตก โดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเมืองแบบประชาธิปไตยตะวันตก และเส้นทางการพึ่งพาประเทศตะวันตก ของประเทศที่ได้รับการประทับตราว่าด้อยพัฒนาก็เริ่มถูกตั้งคำถามว่า สุดท้ายปลายทางของการพัฒนานั้น เป็นความสำเร็จของใคร Wolfgang Sachs (1992 อ้างใน Book Reviewed by Holley Knaus: 1) กล่าวว่า ท้ายที่สุดแล้ว “Current use of ‘Development’ simplifies the end purpose of the process becomes nothing more than the achievement of the U.S. model of an industrial cash economy.”

นอกจากนี้ วาทกรรมการพัฒนาแบบตะวันตกได้ทำลาย (Destruction) ความหลากหลายของวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ซึ่ง Sachs (1992) กล่าวว่า ตั้งแต่เริ่มต้นของโครงการนี้ การพัฒนาที่มีเจื่อนำแฝงมา ด้วยนั้นไม่ได้มีอะไรมากไปกว่า The Westernization of the World นอกจากนี้วาทกรรมการพัฒนาที่มา พร้อมกับระบอบการปกครองประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกา ที่ถูกกล่าวอ้างขึ้นว่าทำให้ทุกคนมีสิทธิในความ เป็นมนุษย์เพื่อสนับสนุนความเท่าเทียมกันและพยายามกำจัดความยากจนของประเทศที่ด้อยพัฒนาแล้วนั้น เมื่อมองย้อนกลับไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นกำเนิดความรู้ของการพัฒนาตะวันตก พบว่า “ความมั่งคั่ง เช่น รายได้และภาษี มีความกระจุกตัวสูง นั่นคือ 10% ของประชากรที่เป็นผู้ใหญ่ที่ร่ำรวยที่สุด ครอบครอง 72% ของความมั่งคั่งในครัวเรือนของประเทศ ในขณะที่ครึ่งล่างครอบครองเพียง 2%” (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (<http://th.wikipedia.org>), 2014) ด้วยเหตุนี้วาทกรรมการพัฒนาแบบตะวันตกที่เริ่มต้น โดยสหรัฐอเมริกาจึงถูกตั้งคำถามอย่างมากมายถึงความล้มเหลวในความเสมอภาคกันอย่างเสรีของมนุษย์ การกำจัดความยากจน และความอ้างอ้างของช่องว่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและยังไม่พัฒนา

แผนผัง 1: ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพา (วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2014: 8)

Morgan (2014) ได้เขียนไว้ในบทความเรื่อง Post-development, Post-modernity, and Deconstructionism: A Practical Program? ว่า เมื่อฐานความคิดของวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักที่ตั้งอยู่บนแนวคิดแบบ Modernism ถูกทำให้สั่นคลอน ก็เปิดประตูให้กับนักคิดกลุ่มใหม่ที่ต้องการสร้างกระแสที่เป็นทางเลือกมากขึ้นให้กับวาทกรรมการพัฒนาแบบเดิม เมื่อชุดความคิดแบบใหม่เริ่มเคลื่อนตัวเข้ามาท้าทายมโนทัศน์ของ Modernist เช่น แนวคิดการรื้อสร้าง (Deconstruction) ของ Derrida ซึ่งชุดความคิดที่ต้องการก้าวข้ามแนวคิดทฤษฎีสมัยใหม่กระแสหลักนี้เรียกว่า ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) เมื่อฐานคิดของวาทกรรมพัฒนาได้ขยับปรับเปลี่ยนเข้าไปอยู่ในกระแสหลังสมัยใหม่ จึงเกิดอีกชุดความคิดที่เรียกว่า Postdevelopment ขึ้น

สาระสำคัญของ Postdevelopment นี้ หลักใหญ่ใจความเป็นการวิพากษ์ Modernism และวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักอย่างรุนแรง นักคิดสำคัญในกลุ่มนี้ ได้แก่ Arturo Escobar, Majid Rahnema, Illich, Ferguson หรือแม้แต่ Gandhi จากที่ Müller (2006 อ้างใน Morgan, 2014) กล่าวว่า “Postmodernism and postdevelopment are both schools of thought that have completely rejected certain aspects of modernism.” และในการวิพากษ์ Modernism และวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักของนักคิดแนว Postmodernism นั้นได้ทำการรื้อสร้าง (Deconstruct) วาทกรรมพัฒนาโดยการเปิดโปงให้เห็นถึงเนื้อหาของวาทกรรมนั้นว่าหาได้เป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ผุดผ่องแต่อย่างใด สิ่งที่แฝงอยู่ในเนื้อแท้ของวาทกรรมนั้นคือ อำนาจ (Power) และความรู้ (Knowledge) ของการพัฒนากระแสหลักที่มุ่งใช้แนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal globalisation) ในการรื้อสร้างของ Escobar (2004 อ้างใน Morgan, 2014) เขากล่าวว่า มันเป็นเรื่องที่จำเป็น

ในการเข้าใจให้ถูกเสียก่อนว่า “ความเป็นสมัยใหม่ (modernity)” มิได้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้จากยุคโลกาภิวัตน์ มันเป็นที่เราต้องข้ามพ้นมันไปได้

Rahnema (1991 อ้างใน Morgan, 2014) รื้อสร้างวาทกรรมการพัฒนาระแสหลักว่า ความสมัยใหม่จากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่ได้เป็นคำตอบในการแก้ปัญหาความยากจนให้พ้นไปได้ เพราะโครงสร้างอำนาจที่มีอยู่ในวาทกรรมการพัฒนาระแสหลักควบคุมไม่ให้คนจนสามารถสร้างสรรค์อะไรได้มากมาย แต่โครงสร้างอำนาจนี้กลับธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจของผู้ควบคุมวาทกรรมการพัฒนาไว้อย่างเหนียวแน่น ภาพของการพัฒนาด้วยวาทกรรมแบบสมัยใหม่มีการสร้างภาพแบบเชิงปฏิบัติในโครงการต่างๆ เป็นกลยุทธ์เป็นแผนปฏิบัติการ ทำให้ดูแล้วเสมือนจริงเนื่องจากมีการลงมือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่สำหรับการก้าวข้าม Modernism ไปสู่ Postmodernism นั้น Rahnema (1991 อ้างใน Morgan, 2014) กล่าวว่าเราจะต้องถอยหลังกลับมาตอบคำถามก่อนว่าอะไรกันแน่ที่เป็นความจริง “What is real?” แต่คำถามที่มีต่อ Postdevelopment ก็คือ แล้วเมื่อ Paradigm Shift ไปสู่ชุดความคิดแบบ Postdevelopment แล้วมันจะมีแผนในการแก้ไขปัญหาของวาทกรรมการพัฒนาในยุค Modernism หรือไม่?

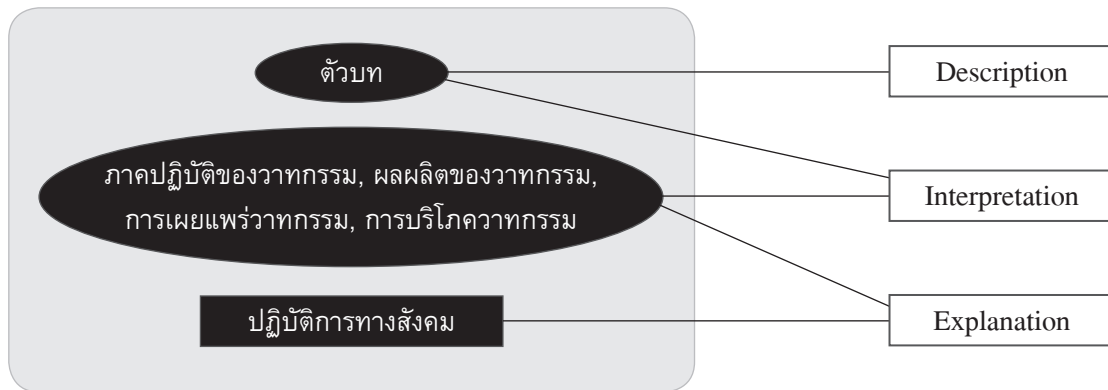
Michael Foucault ตัวแทนนักคิดของยุค Postmodernism ได้พูดไว้ในหนังสือให้สัมภาษณ์ในหัวข้อ “Truth, Power, Self” ว่า “My role – and that is too emphatic a word – is to show people that they are much freer than they feel... To change something in the minds of people – that is the role of the intellectual” (Dumm, 1996: 1) นั้นย่อมสรุปได้ว่า ชุดความคิดแบบหลังการพัฒนาไม่ได้มีรูปแบบที่เป็นแผนในการแก้ไขปัญหาของวาทกรรมการพัฒนาระแสหลักแต่ประการใด แต่เป็นการทำให้ผู้คนตื่นและตาสว่างจากมายาคติของวาทกรรมการพัฒนาที่มีพื้นฐานจากอำนาจทุนนิยม ผ่านการทำให้เป็นสมัยใหม่จากความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยอ้างการหาทางออกให้กับปัญหาความยากจนซึ่งเป็นตัวแปรของความด้อยพัฒนา

จากการไล่เรียงเรื่องราวแห่งวาทกรรมการพัฒนาดังแต่แรกเริ่มมีการใช้วาทกรรมนี้มาจนถึงยุคที่ “การพัฒนา” ได้รับการเปิดโปงนัยที่แฝงเร้นในยุค Postmodernism จึงสรุปได้ว่า วาทกรรมการพัฒนาถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างมายาคติเกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งวาทกรรมนี้ได้แตกลูกออกหลานความเป็นมายาคติออกไปเพื่อขยาย “อำนาจ” หนึ่งๆ ให้ดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งในบทความนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวาทกรรมพัฒนาว่าด้วยการพัฒนาภาษาอังกฤษ

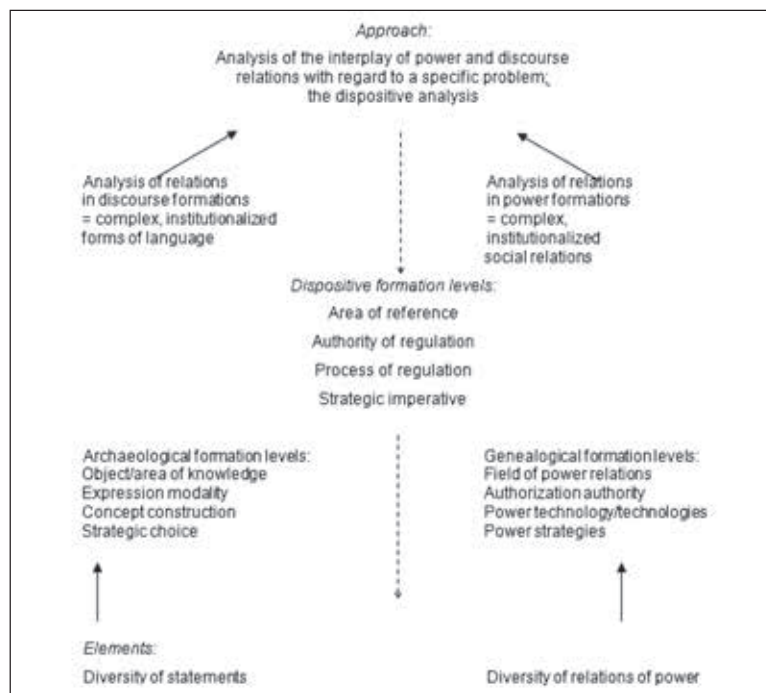
ขอบเขต วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือวิธีการ และการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (text) ที่ปรากฏบนพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาว่าด้วยการพัฒนาภาษาอังกฤษ โดยศึกษาตัวบททั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) ของ Michel Foucault (แผนผัง 2)

แผนผัง 2: Three-dimensional view of discourse analysis²

สำหรับพื้นที่ประวัติศาสตร์ในการศึกษาเริ่มตั้งแต่เมื่อวาทกรรมการพัฒนาได้เริ่มก่อกำเนิดขึ้น และวิธีการวิเคราะห์แบบวงศาวทยาได้แสดงไว้ตามภาพที่ 1 ซึ่งแสดงวิธีการที่บทปฏิบัติการ (the dispositive analysis) ที่ถูกรื้อสร้างอย่างเป็นระบบ (systematically reconstructed) ตามแนวคิดของฟูโกต์ เพื่อใช้ในการเข้าใจภูมิหลังของปรากฏการณ์ในปัจจุบัน

ภาพที่ 1: แสดงวิธีการและผลของการวิเคราะห์บทปฏิบัติการ (the dispositive analysis) ที่ถูกรื้อสร้างอย่างเป็นระบบ (systematically reconstructed) ตามแนวคิดของฟูโกต์³

² Fairclough, Critical Language Awareness, Longman, 1992

³ อ้างใน Andrea D. Bührmann. "The Emerging of the Entrepreneurial Self and Its Current Hegemony. Some Basic Reflections on How to Analyze the Formation and Transformation of Modern Forms of Subjectivity", *Forum: Qualitative Social Research*, Volume 6, No. 1, Art. 16-January 2005: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/518/1122>

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์หัตถ์บทต่างๆ พบความเกี่ยวข้องของเส้นทางแห่งวาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษ แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ คือ (1) วาทกรรมการพัฒนาการศึกษา (2) วาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษ ซึ่งวาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษนี้ได้ถูกรื้อให้เห็นถึงความจริงในอีก 2 มิติ กล่าวคือ มิติที่เป็นมายาคติของวาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษ และมิติที่เป็นภาพลวงตาการพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการพัฒนาระดับนานาชาติ ซึ่งแต่ละหัตถ์บทสะท้อนกลไกที่มีผลกระทบต่อชีวิตและสังคมไทย ดังต่อไปนี้

1. วาทกรรมการพัฒนาการศึกษา

การพัฒนาภาษาอังกฤษอยู่ภายใต้ร่มเงาแห่งการพัฒนาการศึกษามาตั้งแต่สมัยโบราณ พรชัย ศรีประชาธรรม (2547) รื้อสร้างวาทกรรมการศึกษา (Education) ของประเทศไทยว่าหาได้มีความเป็นกลางบริสุทธิ์ผุดผ่องไม่ การให้การศึกษาเป็นการสร้างฐานอำนาจจากความรู้ และเป็นการกระทำกับร่างกายได้บงการ (Body Power) และสร้างความเป็นอื่น (the Others) โดยใช้เทคนิควิทยาการแห่งอำนาจ ได้แก่

1.1 การจัดการพื้นที่ เช่น การจัดเด็กเก่งไว้ห้องหนึ่ง เด็กเรียนอ่อนไว้อีกห้องหนึ่ง หรือการที่นักเรียนได้เรียน English Program จะได้อยู่ห้องเรียนที่ติดเครื่องปรับอากาศ ในขณะที่นักเรียนหลักสูตรปกติเรียนห้องพัดลม เป็นต้น

1.2 การจัดการกับร่างกาย หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือทำให้ร่างกายเชื่อมโยง กฏระเบียบที่กำหนดโดยเส้นทางทางการศึกษา มีแนวทางที่จะให้ผู้เรียนแต่งกายเหมือนกัน ทรงผมแบบเดียวกัน

1.3 การจัดการกับเวลา มีการจัดเวลาเป็นคาบเรียน โดยการจัดคาบเรียนให้ความสำคัญกับวิชาที่ตะวันตกให้ความสำคัญ แต่ละเลยความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน มองการจัดการความรู้เป็นคาบเรียนแทนที่จะมองเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังนั้นความรู้ที่ได้จากโรงเรียนจึงอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้เลย

1.4 การจัดระบบภาษา มีการสร้างเกณฑ์คู่ตรงข้ามของภาษาขึ้นมาใช้ในการพัฒนาศึกษาแบบตะวันตกมากมาย เช่น เก่งกับอ่อน เกเรกับเรียบร้อย พร้อมมีภาคปฏิบัติของวาทกรรมมารองรับ หากเด็กเก่งจะได้รับรางวัล ส่วนเด็กไม่เก่งก็ไม่กล่าวถึง (วัฒนา คุณประดิษฐ์, 2557)

โรงเรียนในฐานะโครงสร้างส่วนล่างของการผลิตซ้ำอุดมการณ์ทุนนิยม เช่น การเตรียมคนเข้าสู่โรงงาน ตลาดแรงงาน เพื่อทำงานซ้ำๆ และสามารถมีคนทดแทนได้ทันที ภายใต้การจัดการโดยใช้วิทยาศาสตร์ ระบบทุนต้องการให้สร้างคนจำนวนมากเพื่อทำหน้าที่เหมือนหุ่นยนต์ผลิตสินค้า การก่อตั้งโรงเรียนมีหน้าที่สอนทักษะและมีพฤติกรรมแบบอุตสาหกรรม ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องจักร นโยบายการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น สื่อภาษาอังกฤษได้ เป็นการเตรียมแรงงานให้เข้าใจคำสั่งพื้นฐาน นโยบายนี้สร้างประชากรแรงงานและสหรัฐอเมริกา ก็ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานอุตสาหกรรม เป็นประเทศแนวหน้าของการผลิตและอุตสาหกรรม สร้างความชอบธรรมให้กับ “การจัดการศึกษาเพื่อมวลชน” และกลายเป็นต้นแบบของการพัฒนาประเทศต่างๆ ในแนวทางทุนนิยม (วัฒนา คุณประดิษฐ์, 2557) ดังนั้นผลที่ได้จากการผลิตซ้ำอำนาจและความรู้ตามอุดมการณ์ตะวันตก เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ ความจริง ความรู้ ที่สร้างความเป็นอื่นให้กับ “ความด้อยพัฒนาทางการศึกษา” (อุษณีย์ ชโนศวรรย์ และพรชัย ศรีประชาธรรม, 2550 อ้างใน วัฒนา คุณประดิษฐ์, 2557)

ความรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ถูกเบียดขับด้วยการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ โรงเรียนในรูปแบบการศึกษาในระบบเป็นตัวแทนของความทันสมัยในหมู่บ้าน นักเรียนมีหน้าที่เรียนเพียงอย่างเดียว การเถลิงอำนาจของ “การพัฒนาการศึกษา” แบบตะวันตก ทำให้ความรู้ที่ไม่ใช่กระแสหลักกลายเป็นความล้าหลัง กลายเป็นความด้อยพัฒนาทางการศึกษาไปในที่สุด (พรชัยศรี ประชาธรรม, 2547)

2. วาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษ

เมื่อเจาะลึกสืบค้นถึงวาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยกลับพบว่า “ความด้อยพัฒนา” กับ “การด้อยทางภาษา” กลับเป็นด้านตรงข้ามที่ผุดขึ้นมาอย่างเด่นชัด และนำไปสู่เส้นทางของวาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษของประเทศไทย ซึ่งแสดงไว้ในข้อ 2.1 และผลการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษนี้ เป็นการรื้อค้นให้เห็นถึงภาพลวงตาของการพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการพัฒนาระดับนานาชาติของประเทศไทย แสดงไว้ในข้อ 2.2

2.1 มายาคติ “ด้อยภาษาอังกฤษ” = “ด้อยพัฒนา”

วาทกรรมการพัฒนาสร้างมายาคติให้น่าเชื่อว่า “การพัฒนาภาษาอังกฤษ” คือแนวทางแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะจะทำให้ผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษสามารถนำไปพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศตามแนวคิดตะวันตกได้ ประเทศไทยและคนไทยก็ติดกับดักการพัฒนาภายใต้กระบวนทัศน์แบบสมัยใหม่ โดยมีการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาคู่มือว่าจ้างครูต่างประเทศเข้ามาเพื่อเร่งการพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษของประชาชนให้สูงขึ้น ภายใต้วาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษนี้ มีการผูกโยง “ความด้อยทางภาษาอังกฤษ” กับลักษณะของ “ความด้อยพัฒนา” ของผู้เรียน โรงเรียน ผู้สอน และหลักสูตรเข้าด้วยกัน เช่น OK Nation (2553) กล่าวว่า “ถ้าประเทศไทยต้องการที่จะก้าวไปให้เทียบเท่าเทียมไหล่นานาอารยประเทศแล้ว ซึ่งถ้าจะเปรียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ไทยเรามีศักยภาพมากกว่าหลายเท่า แต่เราแพ้เขาเพราะคนของเราไม่รู้ภาษาอังกฤษ” เสมือนประหนึ่งตีความได้ว่า หากปราศจากความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษแล้ว ก็ยากที่การพัฒนาจะเกิดขึ้น

ปริณิธลของการพัฒนาภาษาอังกฤษเบียดขับความสำคัญของความรู้ท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ลดถอยความสำคัญลง ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มประเทศในเอเชีย ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ฮองกง เกาหลีใต้ และไต้หวัน ที่ถูกขนานนามว่า สี่เสือเอเชีย เนื่องจากเป็นประเทศที่สหประชาชาติได้ใช้ดัชนีชี้วัดด้านการพัฒนามนุษย์เป็นตัวกำหนดให้ 4 ประเทศนี้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วโดยมีเกณฑ์ในการพัฒนามนุษย์ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การมีชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี ซึ่งวัดได้จากอายุขัย (2) ความรู้ ซึ่งวัดได้จากการรู้หนังสือ (มีน้ำหนักเป็นสองในสามส่วน) และอัตราส่วนการเข้าเรียนสุทธิที่รวมกันทั้งระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา (มีน้ำหนักเป็นหนึ่งในสามส่วน) (3) มาตรฐานคุณภาพชีวิต ซึ่งวัดได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ต่อหัว และความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity: PPP) (United Nations Development Program, 2014)

ในแต่ละปี รัฐสมาชิกองค์การสหประชาชาติจะถูกจัดอันดับตามดัชนีนี้ ประเทศที่ได้รับการจัดอยู่ในอันดับต้นๆ มักจะโฆษณาผลการจัดอันดับดังกล่าว (เช่น กรณีของนายฌอง เครเตียง อดีตนายกรัฐมนตรีของแคนาดา) เพื่อที่จะดึงดูดให้บุคลากรที่มีความสามารถอพยพเข้ามาในประเทศของตนมากขึ้น (เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ในทางเศรษฐกิจ) หรือเพื่อที่จะลดแรงจูงใจในการอพยพย้ายออก

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อมาศึกษาเปรียบเทียบของประเทศ 4 ประเทศ ที่พัฒนาแล้วของเอเชียนั้น จากตารางที่ 1 พบว่าทั้ง 4 ประเทศนี้ มีเพียงประเทศสิงคโปร์เท่านั้นที่ประชากรของประเทศใช้ภาษาอังกฤษได้มากที่สุดคือ 32% ของประชากรทั้งหมด แต่ทั้ง 4 ประเทศนี้ ไม่มีประเทศใดเลยที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ โดยเฉพาะประเทศเกาหลีใต้และไต้หวันนั้นสามารถพัฒนาประเทศต่างๆ ที่เป็นประเทศที่ไม่ได้ให้ความสำคัญในการใช้ภาษาอังกฤษมากไปกว่าภาษาประจำชาติของตนเองเนื่องจากมีความเป็นชาตินิยมสูง (United Nations Development Program, 2014; Wikipedia, 2014) ดังนั้น สมมติฐานที่ว่าประเทศที่พัฒนาได้มาจากประชากรที่ใช้ภาษาอังกฤษได้นั้น จึงอาจไม่จริงเสมอไป

ตารางที่ 1: แสดงภาษาแม่ของประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามเกณฑ์การพัฒนามนุษย์ของ UNDP

ประเทศที่พัฒนาแล้วในเอเชีย	ภาษาแม่	ภาษาอื่นที่ใช้อย่างแพร่หลาย
สิงคโปร์	จีน	อังกฤษ/มาเลย์/ทมิฬ
ฮ่องกง	จีนกวางตุ้ง	จีนกลาง/อังกฤษ
เกาหลีใต้	เกาหลี	-
ไต้หวัน	จีน	ไต้หวัน/คะ

เมื่อได้มีการติดตามประเทศที่มีดัชนีชี้วัดการพัฒนาตามเกณฑ์การพัฒนามนุษย์ของสหประชาชาติแล้วพบว่า ประเทศที่ด้อยพัฒนามากที่สุด 10 อันดับท้ายตาราง มีอยู่ 4 ประเทศ ที่ใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลายในประเทศเหล่านี้ ได้แก่ ประเทศ Papua New Guinea ประเทศ Solomon Islands ประเทศ Kiribati และประเทศ Vanuatu (United Nations Development Program, 2014) แล้วเมื่อเป็นเช่นนี้ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษก็ย่อมมิใช่หลักประกันการพัฒนาของประเทศแต่อย่างใด

ตารางที่ 2: แสดงประเทศที่ด้อยพัฒนาตามเกณฑ์ UNDP: East Asia and the Pacific 10 lowest HDIs

ลำดับ	ประเทศด้อยพัฒนาท้ายตาราง	HDIs	ภาษาที่ใช้อย่างแพร่หลาย
1	Papua New Guinea	0.491	Tok Pisin, English, Hiri Motu
2	Solomon Islands	0.491	English
3	Burma	0.524	Burmese
4	Laos	0.569	Laos
5	Cambodia	0.584	Khmer
6	Kiribati	0.607	Gilbertese, English
7	Vanuatu	0.616	English, French, Bislama
8	Timor Leste	0.620	Portuguese, Tetun
9	Micronesia	0.630	Austronesian
10	Vietnam	0.638	Vietnamese

2.2 ภาพลวงตาการพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาระดับนานาชาติ

ภาษาอังกฤษและการพัฒนาภาษาอังกฤษที่มุ่งผลักดันประเทศไทยให้ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติเป็นเส้นทางที่รัฐไทยกำลังเลือกเดิน ข้อค้นพบในหัวข้อนี้จะสะท้อนความจริงเบื้องหลังเส้นการพัฒนาภาษาอังกฤษในอีกมิติหนึ่งซึ่งแตกต่างจากการเสาะแสวงหาวิธีการพัฒนามาสืบหาเส้นทางและเบื้องลึกของผู้ให้และผู้รับการพัฒนา

ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2557: 7) กล่าวว่า “การรับเอาแนวคิดของตะวันตกเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกยุคสมัยของสังคมไทยในหลายภาคส่วน ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ก็เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่วงการศึกษไทยรับมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้มีการนำแนวคิดนี้มาใช้เป็นฐานคิดของการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการใช้ชีวิต

ในศตวรรษที่ 21” เมื่ออุดมการณ์นี้รับตรงมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น “ภาษาสากลสำหรับสังคมไทย ที่ถือได้ว่าสำคัญมากที่สุดคือภาษาอังกฤษ เพราะถือเป็นภาษาสากลที่ได้รับการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย มากที่สุดในโลกอินเทอร์เน็ต ดังนั้นในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้ในยุคสมัยหน้านั้น ควรมีการเตรียมพร้อมผู้เรียนในด้านภาษาอังกฤษ” (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2557: 14)

Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling (ม.ป.ป., บทที่ 12: 2) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสำคัญของ ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากลนั้นเป็นการจัดกระทำโดยวิธีส่งเสริมการขยายความสำคัญของการศึกษา ภาษาอังกฤษในรูปแบบต่างๆ เช่น มีความพยายามชี้แนะให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่เป็นองค์ประกอบ ที่จำเป็นในการประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

“With English increasingly being positioned as the pre-eminent language of international communication, this chapter examines the ways in which language education policies in developmental contexts are responding to this trend and promoting English as a vital element in the skill-set necessary for successful participation in 21st Century society.”

ความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษหาได้เกิดขึ้นอย่างธรรมชาติไม่ อุดมการณ์นี้ได้เผยแพร่ ผ่านอำนาจของความรู้ของความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การอ้างการเป็นภาษาสากล ผ่านภาษาที่ใช้ทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เป็นต้น นอกจากนี้ บริติช เคานซิล (British Council) ก็เป็นอีก กลจักรหนึ่งของประเทศอังกฤษ ร่วมกับองค์กร DfID (Department for International Development) ของรัฐบาลอังกฤษ ที่ทำงานเพื่อที่จะส่งเสริมการขยายภาพลวงตาของความสวยงามของภาษาและวัฒนธรรม อังกฤษ (Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011: 3) โดยกลยุทธ์นี้เรียกว่า การใช้ Soft Power (British Council, Contribution to UK soft power, 2014) ซึ่งเป็นกลยุทธ์เดียวกันกับ USAID ของสหรัฐอเมริกาที่พยายามให้ความช่วยเหลือกับประเทศด้อยพัฒนา โดยป้อนความเป็นสมัยใหม่ โดยเชื่อมโยงกับวาทกรรมการพัฒนาให้กับชนชั้นปกครองหรือชนชั้นสูงในสังคมประเทศด้อยพัฒนา แล้วเมื่อ ผู้คนเหล่านี้ได้ลิ้มรสทดลองเป็นเจ้าของความทันสมัยอย่างตะวันตกแล้ว ก็สามารถทำให้วาทกรรมการพัฒนา กลายเป็นกระแสหลักในสังคมประเทศนั้นๆ ได้ ซึ่งที่สุดแล้วก็ต้องกลับมาเป็นลูกค้าของประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ อย่างช่วยไม่ได้ และประเทศด้อยพัฒนาก็พยายามดิ้นรนให้พ้นสภาพ “ความด้อยพัฒนา” ที่ถูกตราไว้ โดยประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยการสรรหาสิ่งต่างๆ ที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมี พยายามเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศ ดันแบบผ่านระดับนโยบายซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจและวิชาการ ซึ่งเป็นกลไกของความรู้ที่ทำให้เกิดการผลิตซ้ำ พฤติกรรมบริโภคนิยมของประเทศนั้นๆ ว่าเป็นสิ่งจำเป็น และกระตุ้นให้เห็นว่า “การพัฒนา” จะเป็นเครื่องมือ ในการกำจัดความยากจนออกไป โดยการเพิ่มความสามารถ (ability) ในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบ เศรษฐกิจโลก (world economic systems) จนในที่สุดประเทศที่พึ่งพาเหล่านี้ก็ตกเป็นประเทศบริวาร ของประเทศที่ได้เคยให้ความช่วยเหลืออย่างยากที่จะหลุดพ้นจากกับดักนี้ไปได้ (Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011: 3) ตามทฤษฎีการพึ่งพาในท้ายที่สุด (วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2014; Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011)

กรณีศึกษาที่ 1: British Council's Project English in Bangladesh

กรณีศึกษาซึ่ง (Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011: 3) เปิดโปงให้เห็นกลไกอำนาจ และการใช้ความรู้ที่แยบยลในการสร้างการครอบงำ (hegemony) เป็นตัวอย่างในการทำโครงการ “English Language Teaching Improvement Project: ELTIP” โครงการนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษ 50 ล้านปอนด์ (81.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ให้กับองค์กร DfID (Department for International Development)

ระหว่างปี ค.ศ. 1997–2008 ให้เข้าไปแนะนำการสอนการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนต่างๆ ในประเทศบังกลาเทศ หลังจากนั้นยังมีอีกโปรแกรมหนึ่งตามมา เรียกว่า “English in Action: EIA” ซึ่งโปรแกรมหลังนี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อเพิ่มทักษะภาษาอังกฤษให้กับคนบังกลาเทศ 27 ล้านคน (Alexander, 2008 อ้างใน Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011) ทั้งหมดนี้ ภาพเบื้องหน้า (Foreground) ที่รัฐบาลอังกฤษอ้างว่าทำโครงการนี้ขึ้นเพื่อ “ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับความพยายามในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐบาลบังกลาเทศ และเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศบังกลาเทศ” (NCTB, 2003; Hamid and Baldauf, 2008: 16; Hamid 2009 อ้างใน Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011) ซึ่งเป็นสูตรเดียวกันกับที่บริติช เคานซิล เข้าไปทำในประเทศอินเดียและศรีลังกา โดยเข้าไปฝึกอบรมครู 750,000 คน ในสองประเทศนี้ โดยมีหลักการและเหตุผลว่า

“High proficiency in English is seen to be essential for socio-economic development in India and Sri Lanka... The impact of globalisation and economic development has made English the ‘language of opportunity’ and a vital means of improving prospects for well-paid employment” (Project English, 2009 อ้างใน Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling, 2011: 3)

รูปแบบการเชื่อมโยงถูกทำให้เป็นภาพ “การพัฒนาภาษาอังกฤษ” กับ “การพัฒนามนุษย์ (Human Development)” และมนุษย์ที่มีคุณภาพจะส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจากการที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการเข้าตัดดวงผลประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลก ดังภาพแผนผัง 3

แผนผัง 3: ภาพลวงตาการพัฒนาภาษาอังกฤษ ทุนมนุษย์ และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

Abbot (1992: 175) ได้บอกความรู้สึกของเขาไว้ในเรื่อง Development Starts in the Mind ว่า บางทีการพัฒนาที่ไม่เกี่ยวข้องอะไรกับความมั่งคั่ง (wealth) หรือเทคโนโลยี ซึ่งก็คือตัวแทนของอุตสาหกรรม อาจเป็นเพียงแค่ภาพลวงตาของการพัฒนาที่อาจผลิตออกมาในรูปของผลลัพธ์หรือผลพลอยได้ของการพัฒนา หรือบางทีระบบการศึกษาในโรงเรียนหรือแม้แต่การรู้หนังสือก็อาจจะไม่เกี่ยวข้องกัน หรืออาจเป็นเพียงภาพลวงตาที่อยู่ใกล้กับปัญหาของการพัฒนาที่แท้จริง Mabogunje (1980: 3 อ้างใน Abbot, 1992: 175) ได้ค้นพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่าง “ความยากจน (Poverty)” และประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคม ซึ่งประเทศเหล่านี้ส่วนมากก็ตกอยู่ในสภาพที่ถูกประทับตราว่าด้อยพัฒนาและต้องพึ่งพาประเทศต่างชาติที่มีอำนาจครอบงำมากกว่า แต่ที่กล่าวมาก็เป็นเพียงแนวโน้มความสัมพันธ์แต่ไม่ใช่ทุกประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมแล้วจะต้องจนและด้อยพัฒนา ตัวอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์

การครอบงำทางภาษาสามารถขยายผลไปสู่การบุกรุกทางวัฒนธรรม (Cultural invasion) ได้โดยกระบวนการนี้ซึ่งกระทำผ่านระบบการสอนภาษาอังกฤษ (English Language Teaching: ELT) โดยเริ่มจากการฝังเมล็ดพันธุ์ความรู้สึก การรับรู้ลงไปในจิตใจของผู้เรียน/ผู้สอนให้เห็นสิ่งที่เป็นตะวันตก แล้วเรียกสิ่งนั้นว่า “อารยธรรม (civilization)” ซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามกับสภาพความเป็นพื้นเดิม ความเป็นท้องถิ่น (Primitive) ซึ่งคนตะวันตกเรียกว่า “ไร้อารยธรรม/ป่าเถื่อน (Barbaric)” (Abbot, 1992: 174) อารยธรรมแบบตะวันตก

หลังไหลพรังพฐเข้ามาในรูปแบบของการพัฒนาวิทยาการที่ทันสมัย โดยอาศัยร่มเงาของการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากลโดยการอ้างภาษาของเทคโนโลยีแทรกซึมเข้าสู่วัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น “การพัฒนา” จึงถูกแปลความได้ว่า “Becoming more like the West” (*Ibid*, 1992)

กลุ่มวัฒนธรรมภาพลวงตา (illusion) แห่งวาทกรรมการพัฒนา กระทำผ่านการครอบนำของการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งมีชนชั้นสูง (elites) ของคนในสังคมท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสื่อกลางในการรับกระแสการพัฒนา กระแสความเป็นตะวันตก กระแสของควมมีอารยธรรมเหล่านี้ โดยที่ชนชั้นสูงเหล่านี้มองภาพกลุ่มวัฒนธรรมนี้ว่าเป็นการพัฒนาสังคมให้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสะดวกสบาย สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงการทำให้สังคมทันสมัยขึ้น ดังนั้นชนชั้นสูงในสังคมด้อยพัฒนาเหล่านี้ก็จะมองไม่เห็นเลยว่าอันตรายของการตกเป็นอาณานิคมทางวัฒนธรรมไม่มีอยู่จริง ตามที่ Inayatullah (1967 อ้างใน Abbot, 1992: 174) กล่าวว่า “Since these elites are seen as showing a concern to modernize their societies, for them: the danger of being charged with cultural imperialism does not exist...”

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บทสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษแบบตะวันตกมีเบื้องหน้าและเบื้องหลัง อีกทั้งยังมีสื่อกลางที่ตกเป็นผู้ใช้วาทกรรมแบบสมัยใหม่ “การพัฒนา” ที่ไม่ได้มุ่งกำจัดความ “ด้อยพัฒนา” และ “ความยากจน” แต่วาทกรรม “การพัฒนา” กลับถูกใช้เพื่อขำรงไว้ซึ่ง “อำนาจ” โดยใช้ “ความรู้” ในครอบครองของการศึกษาภาษาอังกฤษ เป็นเครื่องมือที่สร้างความแนบเนียนให้กับภาพลวงตาของความเป็นสมัยใหม่ของเทคโนโลยี ของเสรีภาพ และความเท่าเทียม ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3: บทสรุปจากการวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนาภาษาอังกฤษแบบตะวันตก

ประธาน	แหล่งการ สถาปนาอำนาจ	ผู้ตกเป็นผู้รับใช้ วาทกรรม (กรรม)	เบื้องหน้า (Foreground)	เบื้องหลัง (Background)
USA	USAID	ประเทศ ด้อยพัฒนา	ให้ความช่วยเหลือ (Helping) เพื่อกำจัด ความยากจน	• Creating Market for US Products/Services • Reduce threat from Communism
USA	วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	Elite	• ความทันสมัย • สันติภาพของโลก • มาตรฐานอุตสาหกรรม • การศึกษาเพื่อมวลชน	• พลังงาน • การค้าอาวุธ • ชูธุรกิจอาหาร • ให้การศึกษาเพื่อสร้างแรงงานป้อนอุตสาหกรรม
USA	Marshall Plan	European Countries	การให้ความช่วยเหลือ ด้านการเงิน หลังสงครามโลก ครั้งที่ 2	• ระบอบทุนนิยม • เถลิงอำนาจเป็นผู้นำทางการเงินของโลก

ประธาน	แหล่งการ สถาปนาอำนาจ	ผู้ตกเป็นผู้รับใช้ วาทกรรม (กรรม)	เบื้องหน้า (Foreground)	เบื้องหลัง (Background)
USA	ระบอบ ประชาธิปไตย	ประเทศด้อยพัฒนา	- เสรีภาพ - ความเท่าเทียม	- หาประเทศบริวาร - ลดความเสี่ยงจากระบบ การปกครองคู่ตรงข้าม (คอมมิวนิสต์)
UK	DfID	ชนชั้นนำในประเทศ ที่ไม่ได้ใช้ภาษา อังกฤษเป็นภาษาแม่	- ช่วยเหลือโดยการ ให้ความรู้ - ช่วยพัฒนาทุนมนุษย์ - ด้อยภาษาอังกฤษ = ด้อยพัฒนา	- Dependency Theory - แสวงหาประเทศบริวาร - ถึงแม้ว่าจะใช้ ภาษาอังกฤษก็ “ด้อยพัฒนา” ได้
Westerniza- tion	- Modernity - Globalization - ประชาธิปไตย - ลัทธิทุนนิยม	ประเทศที่ด้อยพัฒนา/ ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาแม่	- กำจัดความยากจน - สร้างความเท่าเทียม ทางวัตถุ - ช่วยพัฒนาภาษาอังกฤษ - ช่วยพัฒนาทุนมนุษย์ - ช่วยพัฒนาประเทศชาติ	- ผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียม - ผลิตซ้ำระบอบทุนนิยม และไม่สามารถกำจัด ความยากจนให้หมดไปได้ - การได้ประเทศบริวาร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากข้อค้นพบครั้งนี้ก่อให้เกิดข้อพิจารณาและตระหนักในการวางแผนนโยบายการพัฒนาภาษาอังกฤษของประเทศไทย โดยอยู่บนฐานของความรู้อย่างเท่าทันต่อวิทยาการและกลยุทธ์ของอำนาจตะวันตก การกำหนดนโยบายรัฐแบบรวมศูนย์โดยผู้กำหนดนโยบายเป็นชนชั้นนำในประเทศ ซึ่งก็ตกอยู่ในฐานะผู้รับใช้วาทกรรมตะวันตก ผลสัมฤทธิ์ของนโยบาย อาจเป็นการยึดเย็ดสภาพการรับใช้ตะวันตก แทนที่จะเป็นวาทกรรมการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับสภาพบริบทที่เป็นจริงในการ “พัฒนา” ที่รัฐต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บวร โตศรีแก้ว. (7 เมษายน 2556). “สนธิสัญญาประวัติศาสตร์ โลกคุณค่าอาวุธในสารบบ,” 7 วันรอบโลก, หน้าต่างประเทศ.
- วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. (2014, 10 24). “พัฒน์วิพากษ์”. เข้าถึงได้จาก คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: http://www.tu.ac.th/org/socadm/cd311a/year04/Dependency%20Theory1_files/frame.htm
- วัฒนา คุณประดิษฐ์. (2557). “วาทกรรมการพัฒนาการศึกษากับการสร้างความเป็นอื่น”. Retrieved from ศูนย์พัฒนาธรรมและนโยบายการศึกษา: <http://www.multied.org/UpdateNews/Proposal%20Ph.D/วัฒนา.pdf>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2014, May 23). <http://th.wikipedia.org>.

- วิกิพีเดีย. (2557, October 22). “วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี”. Retrieved from Wikipedia: <http://th.wikipedia.org/wiki/สหรัฐอเมริกา>
- ศรีชัย พรประชาธรรม. (2547). *วงศาวิทยาว่าด้วยระบบการศึกษาไทย*. ปริญญาโท (กศ.ด. พัฒนศึกษา ศาสตร). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สามชาย ศรีสันต์. (2014, 10 20). เข้าถึงได้จาก: www.academia.edu
- อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และพรชัย ศรีประชาธรรม. (2550). *ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม: มายาการความรุนแรงทางการศึกษา*. ประเทศไทย.
- Abbot, G. (1992). “Development, education, and English Language teaching,” *ELT Journal*, Volume 46/2 April, 172-179.
- Morgan, S. (2014, 10 24). “Post-development, Post-modernity, and Deconstructionism: A Practical Program?”. Retrieved from: https://www.academia.edu/2373970/Post-development_Post-modernity_and_Deconstructionism_A_Practical_Program
- OK Nation. (2553, 10). Retrieved from: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=653520>
- Philip Seargeant and Elizabeth J. Erling. (2011). “The Discourse of English as a Language for International Development” in H. Coleman (Ed.), *Dreams and Realities: Developing Countries and the English Language*, 22.
- United Nations Development Program. (2014). “Human Development Report”. Retrieved from: <http://hdr.undp.org/en>
- USAID. (2014, 10 23). <http://www.usaid.gov/who-we-are/usaid-history>. Retrieved from USAID from American People: <http://www.usaid.gov>

เอกสารอ้างอิงแปลไทย

- Charoensinolan, Chairat. (2000). *Development Discourse: Power Knowledge Truth Identity and Others*. Bangkok: Vipasa Publishing.
- Loahajaratsang, Thanomporn. (2014). *21st Century Skills to improve Chiang Mai University Lecturers’ Skills*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Tohsrikaew, Bavorn. (2013, 7 April). “Historic Treaty Weapon Information Controlling World,” *7-Day around the World*, Foreign issue.
- Romerattanaphan, Worawut. (2014, 10 24). “Developmental Critique”. Retrieved from: http://www.tu.ac.th/org/socadm/cd311a/year04/Dependency%20Theory1_files/frame.htm
- Khunpradit, Wattana. (2014). “Educational Development Discourse and Otherness Building”. Retrieved from: <http://www.multied.org/UpdateNews/Proposal%20Ph.D/พัฒนา.pdf>
- Wikipedia. (2014, October 22). Retrieved from: <http://th.wikipedia.org/wiki/unitedstatesofamerica>
- Wikipedia. (2014, May 23). <http://th.wikipedia.org>.
- Pornprachatham, Srichai. (2004). *Genealogy of Thai Education System*. Ph.D. Thesis. Srinakharinwirot University
- Srisan, Samchai. (2014, 10 20). Retrieved from: www.academia.edu
- Thanosawan, Usanee and Sriprachatham, Pornchai. (2007). *Cultural Violence: The Myth of Educational Violence*. Prachathai.